

podrijetla koji je uz to još i mrzio Hrvate, nego jedna respektabilna obrazovana osoba ispred svoga vremena u svojoj domovini. Upravo zato njegovo djelo kao vrijedan spomen jednog vremena, ali i djelo zaista obrazovana čovjeka predmet je znanstvenih istraživanja i drugih znanosti, a ne samo hrvatske.

Mirjana Matijević Sokol

STATUT GRADA SPLITA SPLITSKI KNJIŽEVNI KRUG, 1998.

Krajem 1998. godine Splitski književni krug objavio je "III. znatno prošireno i temeljito izmjenjeno izdanje" splitskog statuta. Prvo (1985.) i drugo (1987.) izdanje davno je, kako kaže urednik Antun Cvitanić, rasprodano pa je to i bio glavni podstrek novom izdanju.

Generalno knjiga se sastoji od dva velika dijela. Prvi dio je uvodna povijesno-pravna studija Antuna Cvitanića. Drugi je dio prijevod samog statuta. I dok je u drugom izdanju iz 1987. godine odnos prvog i drugog dijela bio 50 stranica:340 stranica, ovdje je taj omjer 301:744. Očito je stoga da je novo izdanje znatno opsežnije. Prvi dio knjige, tj. Uvodna studija podijeljena je na tri dijela. Prvi, povijesni dio, daje prikaz razvoja i nastanka splitske komune.

Razdoblje antike, osim što je prošireno u odnosu na staro izdanje, donosi i niz novih podataka (npr. onih o antičkoj Saloni).

"Vrijeme Bizanta, doseljenja Hrvata i stare hrvatske države" Cvitanić upotpunjuje zaključcima iz najnovijih radova Luje Margetića koji tako zorno pojašnjava npr. razna značenja nekih termina kao što su: comes, prior, nobiles itd. Vrijedi stoga pažnju pokloniti bilješci br. 39 i popisu literature vezane uz Margetićevo ime.

"Vrijeme ugarsko-hrvatske države", uz objašnjenje zašto termin ugarsko-hrvatski a ne obratno, ponajviše se bavi vladavinom Kolomana, Andrije II. i Bele IV.

Sljedeće, relativno kratko poglavlje bavi se kodifikacijom splitskog prava i nastankom nesačuvanog nam Statuta iz 1240. O njegovom postojanju nas izvještava Toma Arhiđakon. Tako je splitski načelnik (potestas) Garganus De Arscindis, doveden iz Ankone kao splitski načelnik zahvaljujući upravo Tomi Arhiđakonu, u zbornik nazvan "Capitularium" popisao sve "dobre običaje koje je Split od davnina imao". No već 1312. potestat Percevalus čini novu kodifikaciju splitskog prava i taj je Statut objavljen u ovoj knjizi. Statut iz 1312. nam nažalost nije sačuvan u originalu nego u prijepisu od kojih je najmlađi onaj iz 1395. . Prvi je put Splitski Statut objavio J.J. Hanel 1878. kao "Statuta et leges civitas Spalati u izdanju JAZU. Dolaskom Splita, 1420. godine, pod mletačku vlast, splitski statut se ne ukida ali gubi na važnosti. Da dodatno pojasni okolnosti i uvjete nastanka splitskog statuta iz 1312. Cvitanić na tridesetak stranica opisuje "društveno, gospodarsko i političko stanje u Splitu u XIV. stoljeću".

Drugi dio uvodne studije u potpunosti je posvećen ustrojstvu komunalne vlasti. Komunalni organi bili su podjeljeni na normativne organe (Opća skupština naroda i Veliko vijeće), Izvršne (Upravne i Sudske) organe (kurijski, načelnik komune, Tajno vijeće) komunalne službe (egzaminatori, inkvizitori, odvjetnici, blagajnici, justicijari, sindici, kancelari, bukariji, rivariji, nadzornici, zapovjednik gradske straže, čuvari gradskih ključeva), te notarijat. Svako od tih službi, kao i ulozu te sudjelovanju Crkve u komunalnim organima, posvećeno je jedno kraće poglavlje.

Treći dio Uvodne studije zadire u samu srž pravnog uređenja splitske komune tj. svakodnevnog (pravni) život članova komune. Tako Cvitanić po poglavljima daje prikaze obiteljskog, stvarnog, obvezatnog, nasljed-

nog i pomorskog prava. Prikazuje i parnički postupak te kaznenopravne odredbe.

Na kraju uvodnog dijela jesu zaključak i sažetak te popis literature korištene ne samo u Uvodnoj studiji. Zaključak i sažetak Cvitanić daje i na kraju čitave knjige i to na francuskom, engleskom, talijanskom te njemačkom.

Za razliku od prethodnih izdanja, prije samog teksta statuta ovdje se objavlju dva faksimila (tri ako računamo onaj na naslovnici knjige) tekstova Statuta, dok u prethodnom izdanju postoji samo jedan. Preglednosti radi, u najnovijem izdanju nije objavljen (kao u prethodnom izdanju) prvo tekst Statuta u hrvatskom prijevodu, iza kojeg slijedi tekst na latinskom originalu. Ovdje je originalni tekst donešen usporedno sa prijevodom na hrvatski (na svakoj lijevoj strani je latinski, a na svakoj desnoj hrvatski tekst). Latinski je tekst "preslikan" (kako kaže Cvitanić) iz Hanelovog izdanja (1878.) dočim je hrvatski prijevod osuvremenjen (no ne do ekstrema u kojem bi, kako to humoristično Cvitanić navodi u Uvodu čitavom izdanju, "notar" postao "javni bilježnik").

Statut iz 1312. godine podijeljen je na šest Knjiga (Libri). Svaka od tih knjiga podjeljena je na Glave (Capitulum).

Napomenimo ovdje i da su bilješke ispod teksta Statuta gotovo istovjetne onima iz prethodnih izdanja.

Antun Cvitanić je u ovo izdanje uvrstio i Index rerum te Index Personarum et locorum J.J. Hanela iz 1878. godine. Cvitanić ih nije prevodio već je dodao vlastito kazalo pojmova.

Knjizi su kao i u prošlim izdanjima, pridodane Table. Dok ih je u prošlim izdanjima bilo osam, sada ih je šesnaest. No čini se da je došlo do miješanja naziva pojedinih Tabli jer ono što je u starom izdanju "Prikaz splitske luke s Lazaretom" (djelo Louisa Francois Cassasa iz 1782.) to je u najnovijem izdanju "Poged na južno pročelje Dioklecijanove palače i dio luke u

Splitu" (iz knjige Roberta Adamsa "Ruins of the palace of the emperor Diocletian at Spalato", London, 1764.). Jednako tako i obratno. Iako začuđujući propust (budući da su prikazi očiti), on nikako ne umanjuje opći dojam ovog kapitalnog djela o splitskom Statutu. Simpatično je primjetiti da ljepota opreme čitave knjige prati kvalitetu čitavog djela.

Uistinu izdanje koje zaokružuje dugogodišnja nastojanja izdavača.

Daniel Rafaelić

**DESANKA KOVAČEVIĆ-KOJIĆ
TRGOVAČKE KNJIGE BRAĆE
KABUŽIĆ (CABOGA) 1426.-1433.**

SPOMENIK SANU CXXXVII, ODELJENJE
ISTORIJSKIH NAUKA, 11, BEOGRAD 1999.

U posljednjem svesku Spomenika Srpske akademije nauka i umetnosti objavljene su *Trgovačke knjige braće Kabužić* iz razdoblja od 1426. do 1433. godine, koje se čuvaju u Povijesnom arhivu u Dubrovniku. Izdanje je priredila Desanka Kovačević-Kojić. Ono je plod njezina dugogodišnjeg interesa za tu građu, koji datira još od pedesetih godina 20. stoljeća kada je objavila svoj prvi tekst o njoj ("Trgovačka knjiga Nikole i Luke Kabužić", *Istorijski pregled*, Beograd 1954.).

Desanka Kovačević-Kojić smatra *Trgovačke knjige braće Kabužić* iznimno zanimljivom građom za istraživanje prvenstveno ekonomske povijesti regije, uključujući srednjovjekovnu srpsku državu, i njezinih trgovačkih veza sa svijetom. Braća Nikola i Luka Kabužić najviše su se bavili posredničkom trgovinom između Dubrovnika i njegova zaleđa, Bosne i Srbije, te Italije. Njihove trgovačke knjige svjedoče i o izuzetnoj razvijenosti trgovine i visokom nivou trgovačke tehnike Dubrovnika u prvoj

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA LII
ZAGREB 1999.

UDK 93/99

ISSN 0351-2193

Historijski zbornik, god. LII, str.1-250, Zagreb 1999.

Izdavač

Društvo za hrvatsku povjesnicu

Redakcijski odbor

Mirjana Gross

Ivan Kampuš

Franko Mirošević

Ivica Prlender

Tomislav Raukar

Petar Strčić

Glavni i odgovorni urednik

Ivica Prlender

Članci i rasprave iz časopisa Historijski zbornik su referirani u publikacijama:

ABC Clio

Historical Abstracts

America: History and Life

Adresa uredništva

Društvo za hrvatsku povjesnicu, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 10000 Zagreb, I. Lučića 3, Hrvatska

Časopis izlazi jednom godišnje

Izdanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti Republike Hrvatske

Tisak:

Horetzky